

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЮ ПРАКТИКУ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

***Резюме.** У статті розкриваються проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому просторі, здійснено спробу висвітлити питання розв'язання цих проблем через методичні особливості впровадження ІКТ в освітню практику підготовки майбутніх соціальних педагогів.*

***Ключові слова:** інформаційно-комунікаційні технології, вища освіта, підготовка спеціалістів, соціальний педагог.*

Постановка проблеми. У сучасному світі головною формою соціального надбання стають не матеріальні елементи виробництва, а накопичення й використання інформації, тобто створюється і бурхливо розвивається повноцінне інформаційне суспільство. Тому, як стверджує В. І. Зуєва, в період переходу до інформаційного суспільства необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття й опрацювання великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами і технологіями пізнання і перетворення світу [4, 3]. Нові умови обробки інформації породжують новітню інформаційну культуру, сучасні форми міжособистісних відносин та взаємин людини з технікою. І цей процес не можна підмінити вивченням єдиного курсу інформатики. З огляду на зазначене, актуальним виявляється дослідження різноманітних аспектів впровадження освітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в практику вищої школи, в тому числі в процес підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах становлення інформаційного суспільства.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору – пріоритетні напрями сучасної державної політики. Інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання ІКТ у навчанні ведуть не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, а й до розробки інноваційних методів навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. Методологічні та теоретичні питання ІКТ розглядалися багатьма сучасними дослідниками, серед яких В. Биков, М. Бухаркіна, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, В. Кухаренко, М. Мойсеєва, В. Монахов, Н. Морзе, Л. Панченко, О. Пехота, О. Петров, Є. Полат, І. Роберт, О. Співаковський, І. Трайнев та ін. Досить широко представлені дослідження впровадження ІКТ в освітню практику окремих предметів як середньої загальноосвітньої, так і вищої школи, але залишається ряд протиріч між соціальним замовленням на формування інформаційної культури тих, хто навчається, в тому числі майбутніх соціальних педагогів у вузі і реальним станом педагогічного процесу. Крім того залишаються актуальними проблеми, пов'язані із забезпеченням педагогічних умов ефективного використання ІКТ в практиці підготовки соціальних педагогів.

Зважаючи на те, що педагогічна освіта розвивається в тісній взаємодії з усіма галузями економіки й соціальної сфери, якість професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів визначається тим, наскільки вона відповідає поточним і перспективним завданням соціально-економічного розвитку суспільства й новим дидактичним вимогам освітньої галузі «Соціальна педагогіка», **метою статті** ми визначили наступне: проаналізувати деякі важливі проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті, висвітлити питання розв'язання цих проблем через методичні особливості впровадження ІКТ в освітню практику підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Виклад основного матеріалу. Науковий аналіз досвіду українських і зарубіжних науковців, дослідників та практиків, вивчення сучасної психолого-педагогічної літератури,

дозволяє визначити основні напрями використання ІКТ в освіті. За думкою І. Роберт, інформаційно-комунікаційні технології використовуються насамперед,

- в якості засобів навчання, що удосконалює процес викладання;
- в якості інструментів пізнання навколишньої дійсності і самопізнання;
- в якості засобів розвитку особистості студента;
- в якості об'єкту вивчення, наприклад, в рамках освоєння курсу інформатики;
- в якості засобів інформаційно-методичного забезпечення і керування навчально-виховним процесом;
- в якості засобів комунікації;
- в якості засобів автоматизації процесів обробки результатів експерименту та управління;
- в якості засобів автоматизації процесів контролю, корекції, результатів навчальної діяльності, тестування і психодіагностики;
- в якості засобів організації інтелектуального дозвілля [5, 13].

Дана класифікація використання ІКТ в освіті фактично і визначає проблеми їх запровадження в освітній практиці підготовки майбутніх фахівців, насамперед, гуманітарних напрямків, у тому числі соціальних педагогів, перш за все з огляду на те, що інформатизація великою мірою асоціюється з технічною (математичною) освітою. Наприклад, чи використовуються ІКТ в якості засобів, які удосконалюють процес навчання майбутніх соціальних педагогів? Скоріше так, ніж ні, але на якому рівні? У кращому випадку на лекції використовується медіапроектор, за допомогою якого показуються здебільшого слайди з текстовою інформацією – дефініції, ключові фрази, можливо, схеми, діаграми, таблиці, тощо. Чи існують програмні продукти, подібні різного роду симуляторам, за допомогою яких навчаються фахівці технічного профілю? Ми таких продуктів не зустрічали, хоча вони насправді й не дуже потрібні при підготовці соціальних педагогів.

Навчально-розвиваюча роль інформаційних технологій на думку О. Волярської обумовлена тим, що вони виступають як потужні засоби, за допомогою яких студент реалізує поставлені завдання, які підсилюють його інтелектуальний розвиток, підвищують самооцінку, звільняють від шаблонних операцій. Успішне використання інформаційних технологій сприяє розвитку в студента мислення, пам'яті, здатності до самоорганізації та співтворчості, підвищує навчальну мотивацію, а отже, рівень його фахової підготовки [2, 33].

Згідно з дослідженнями Р. Гуревича, найбільшого використання ІКТ в практичній діяльності знайшли перш за все такі форми самостійної роботи:

- освоєння ІКТ, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;
- підготовка до лабораторних, практичних і семінарських занять;
- підготовка до тестування, аудиторної контрольної роботи, самотестування на комп'ютері;
- підготовка до опитування, колоквиуму;
- виконання лабораторних, контрольних робіт, завдань;
- підготовка до ділової гри, оформлення її результатів;
- написання доповідей, рефератів, статей, курсових робіт;
- виконання проектів та їх оформлення;
- написання звітів із практики, екскурсій;
- виконання курсового, дипломного проектів [3, 71-72].

На наш погляд, можна розширити цей список, наприклад створенням багатофункціональної бази даних, що буде включати в себе різноманітні відомості з суміжних наук, що вивчаються майбутніми соціальними педагогами. Зрозуміло, що до її створення треба підключити безпосередньо студентів. Це буде в нагоді і в майбутній професійній діяльності фахівця – він зможе скористатися наявними даними, а також

складати нові бази, потрібні у щоденній роботі. Як це зробити? У нашій практиці на факультеті дошкільної освіти та практичної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» ми разом зі студентами створюємо своєрідне інформаційно-освітнє середовище, яке в наступному можна буде використовувати в якості бази різноманітних даних.

По-перше, за певними ключовими словами й фразами (вони відомі – фактично з навчальних програм) організовано широкомасштабний пошук матеріалів по дисциплінам, що вивчаються; по-друге, за обґрунтованими критеріями (актуальність, науковість, доцільність і т.д.), відбувається відбір і фільтрація цих матеріалів; по-третє, створюються власні навчальні матеріали, серед яких презентації, аудіовізуальні продукти (подкасти, короткометражні документальні та ігрові фільми, графіка, анімація, тощо). За допомогою автоматизованої системи створення сайтів все це розміщується на спеціальному інформаційному порталі, який спрямовано на реалізацію в освітньому середовищі основних принципів відкритої освіти [1]. На цьому веб-сайті студенти в будь-який зручний для них час отримують доступ до необхідних навчально-методичних матеріалів. До того ж, проходять деякі види проміжної атестації.

Використовуються також телеконференції, відеоконференції, вебінари, консультації в режимі он-лайн та ін. В руслі вимог Болонського процесу набирає популярності така форма роботи, як електронне навчальне портфоліо студента, тобто добірка документів, презентацій, фото і відеоматеріалів, що демонструють освітні досягнення тих, хто навчається, а саме: найбільш яскраві сторони студентів, їх творчий потенціал.

З іншого боку, враховуючи деякі сфери професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів, наприклад, інспектор з охорони дитинства при міських та сільських органах виконавчої влади; спеціаліст обласних, міських, районних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; спеціаліст-консультант у центрах зайнятості і працевлаштування і т.і., ми на практичних заняттях працюємо з наявними базами даних місцевих шкіл (дитячих садків) та органів місцевого самоврядування, створюємо свої, так звані «віртуальні» бази даних за допомогою відомих систем керування базами даних Microsoft Access та LibreOffice Base.

Отже, ІКТ істотно розширюють і поглиблюють у методичному аспекті список сучасних технологій організації видів діяльності студентів, які мають специфічні властивості як організаційного, так і психолого-педагогічного характеру, відмінні від традиційних вузівських форм: лекцій, семінарів, лабораторних робіт, тощо. Проте, впровадження інтернет-технологій у навчальний процес має враховувати специфіку предметної області.

Наприклад, соціальному педагогу в його професійній діяльності необхідно буде проводити профілактичну роботу з попередження девіантної поведінки, а також розробляти програми та проекти роботи з «дітьми вулиці». Враховуючи зацікавленість підлітків Інтернет-технологіями, можна запропонувати створення і розвиток сайту в Інтернеті на тему, яка близька «дітям вулиці»; в роботі з групами ризику – неформальне спілкування, наприклад у соціальних мережах, форумах, чатах і т.п. Всі ці форми роботи ми пропонуємо своїм студентам на практичних заняттях. Також за допомогою Інтернету можливо організувати взаємодію педагогічного колективу, батьків, громадських об'єднань та організацій, служб у справах неповнолітніх, служб соціального захисту, профспілок, правоохоронних органів, медичних установ тощо, щодо виховання, оздоровлення, здійснення соціального патронажу, профілактичної роботи і соціальної реабілітації дітей та підлітків.

Висновки. У процесі підготовки соціального педагога необхідно стимулювати впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у викладання психолого-педагогічних дисциплін, перш за все з метою розв'язування завдань, що висувуються сучасним суспільством. ІКТ покликані відігравати важливу роль в процесі підготовки майбутнього соціального педагога, але відсутність фундаментальної підготовки в галузі

теорії і методики використання ІКТ у навчальному процесі не дозволяє повною мірою використовувати можливості найсучасніших технологій з метою підвищення ефективності навчання, тому педагогічні ВНЗ повинні забезпечити випереджаючу підготовку студентів – майбутніх педагогів в цій галузі. Процес підготовки майбутнього соціального педагога, побудований на основі використання ІКТ сприяє перетворенню студентів в активних суб'єктів педагогічного процесу, дослідників, що вміють самостійно і творчо розв'язувати широке коло завдань.

Перспективи подальших досліджень ми бачимо в активному та ефективному використанні ресурсів Інтернет всіма учасниками навчального процесу, у створенні інтерактивного інформаційно-освітнього середовища. З появою сервісів Веб 2.0 можливість такої взаємодії цілком реальна, наприклад, за допомогою сервісів Google, які інтенсивно розвиваються, використовуються та орієнтовані на мережеве спілкування і співпрацю фахівців у конструюванні мультимедійних продуктів, створенні колективних сайтів з мультимедійними елементами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
2. Волярська О.С. Теоретико-методологічні засади впровадження інформаційних технологій в навчальний процес вищої школи / О.С. Волярська, Т.Б. Понедько // Вісник Запорізького національного університету. – № 2(13), 2010. – С. 31-36.
3. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Р.С. Гуревича. – Львів. – 2012. – 506 с.
4. Зуєва В.І. Гуманістичні засади впровадження інформаційних освітніх технологій (соціально-філософський аспект): автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / В.І. Зуєва; Ін-т вищ. освіти АПН України. – К., 2005. – 20 с.
5. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / И.В. Роберт. – М.: ИИО РАО, 2010. – 140 с.

В.О. ТОПОЛЬСКИЙ. ВНЕДРЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНУЮ ПРАКТИКУ ПОДГОТОВКИ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ

Резюме. В статье раскрываются проблемы использования информационно-коммуникационных технологий в образовательном пространстве; предпринята попытка осветить вопросы решения этих проблем через методические особенности внедрения ИКТ в образовательную практику подготовки будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, высшее образование, подготовка специалистов, социальный педагог.

V.O. TOPOLSKY. INTRODUCTION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PRACTICE OF SOCIAL PEDAGOGUES' TRAINING

The summary. The article deals with the problems of the use of information and communication technologies in the educational space; there has been made an attempt to disclose the ways of solving these problems through methodological peculiarities of introducing information and communication technologies in the educational practice of training of prospective social pedagogues.

Key words: information and communication technologies, higher education, training of specialists, social pedagogue.